

Интерактивна платформа за младежко участие, базирана на блокчейн и изкуствен интелект

Абстракт

В условията на нарастваща дигитализация и социална трансформация младите хора в България често остават слабо ангажирани в процесите на вземане на обществени и икономически решения. Настоящата разработка предлага концептуален модел на платформа за младежко участие, базирана на блокчейн технологии и изкуствен интелект, с цел преодоляване на съществуващите бариери пред участието, повишаване на прозрачността и насърчаване на активна гражданска позиция. Платформата предвижда функционалности като достъп до нормативни и икономически данни, анализ на идеи, насочване към ресурси и партньори, както и образователни модули с автоматизирана поддръжка чрез изкуствен интелект. Изследвани са основните възможности, които може да осигури платформата. Представени са ключови предизвикателства и препоръки, като се подчертава необходимостта от адаптивен, интердисциплинарен подход и пилотно прилагане в реална среда. Платформата е разгледана като дългосрочен инструмент за овластяване на младите хора чрез дигитални механизми за участие, обучение и социално предприемачество.

Keywords: Blockchain; innovation; economic digitization

JEL Code: O31; L86

Увод

В съвременното общество младите хора оказват все по-значима роля върху социалната, икономическата и технологичната трансформация. Те представляват не само бъдещето, но и настоящето на демократичните общества, понеже притежават високо ниво на дигитална грамотност, адаптивност към нови технологии и положителна

нагласа към иновации. Въпреки това, макар и дигитално активни, младите често остават изолирани или слабо представени в процесите на вземане на решения на институционално ниво. Това води до усещане за отчуждение и недоверие към традиционните форми на участие и управление, включително политическите партии, институциите и бюрократичните механизми за участие.

Настоящата разработка си поставя за **цел** да представи концептуален модел за иновативна платформа за младежко участие, изградена чрез интеграцията на блокчейн технологии и изкуствен интелект (AI). Тази интердисциплинарна рамка е мотивирана от необходимостта за преодоляване на институционалната дистанция и за създаване на устойчиви, достъпни и прозрачни механизми за включване на младите хора в процесите на вземане на решения. Използването на блокчейн предлага възможности за гарантиране на автентичността, непроменяемостта и проследимостта на информацията, докато изкуствения интелект може да улесни персонализиран достъп до знание, подпомогне вземането на информирани решения и стимулира ангажираността чрез интелигентни интерфейси. За да се постигне целта са поставени и изпълнени следните задачи: Проучване на младежката активност в България; Представяне на потенциални възможности на изградена платформа, базирана на блокчейн и изкуствен интелект; Обсъждане на предизвикателства пред платформата и възможности за тяхното преодоляване.

Развитието на подобна платформа следва да се разглежда в контекста на по-широките процеси на дигитална трансформация на обществото и управлението. От една страна, това включва

необходимостта от иновации в демократичните практики, които да отговарят на потребностите на дигиталното поколение. От друга страна, технологиите, базирани на децентрализация и машинно обучение, отварят нови възможности за участие, обучение и социална отговорност. Така създаването на блокчейн-базирана платформа, обогатена с функционалности на изкуствен интелект, може да служи не само като инструмент за младежко овластяване, но и като модел за прозрачно цифрово управление.

Младежко участие в България

Младежкото участие в България представлява ключов елемент от устойчивото социално и икономическо развитие и е обект на целенасочени политики както на национално, така и на европейско равнище. UNICEF България (н.д.) дава следното определение: „Младежкото участие представлява информирано и доброволно включване на децата и младежите, включително от маргинализирани групи, деца на различна възраст и с различни способности, във всички въпроси, които ги засягат пряко или косвено“. В контекста на необходимостта от изграждане на активно гражданско общество, ангажирането на младите хора в процесите на вземане на решения се разглежда не само като демократично право, но и като стратегическа необходимост. Въпреки усилията за насърчаване на младежкото участие в България, редица изследвания и наблюдения посочват съществуващи предизвикателства. Според проучване на Alpha Research (2023), в

страната се наблюдава задълбочаваща се криза на доверие към институциите, което води до ограничено участие на младите хора в политическите процеси. Това се подкрепя и от данни на ВТА (2024), според които около 45% от младите българи са участвали в изборите за Европейски парламент, което е по-нисък процент в сравнение с общата избирателна активност. Ниската избирателна активност сред младите хора се потвърдена и от анализа на Committee for Open Democracy (2024), който отбелязва рекордно ниска активност на изборите в България. Освен това, въпреки наличието на различни програми и инициативи за насърчаване на младежкото участие, проучвания на Zahariev & Yordanov (2023) показват, че участието в структурирани форми на гражданска активност остава слабо, тъй като младите хора често се чувстват неинформирани или демотивирани.

Националната стратегия за младежта на Република България за периода 2021–2030 г. (Министерство на младежта и спорта, 2023) определя ясен и интегриран подход към преодоляване на тези дефицити, като един от основните ѝ акценти е поставен върху Приоритет 3: Насърчаване на ангажираността, участието и овластяването на младите хора. В рамките на този приоритет се формулират конкретни цели и действия, насочени към повишаване на гражданската активност, стимулиране на доброволчеството и развиване на капацитета на младите като равноправни участници в социалните процеси.

Конкретните цели на Приоритет 3 включват създаване на възможности за ефективно участие на младите хора в разработването, изпълнението и мониторинга на младежките политики на всички нива – местно, регионално и национално. Акцент се поставя върху укрепването

на младежките организации, подобряване на диалога между младежите и институциите, както и върху използването на иновативни дигитални инструменти, които да улеснят достъпа до информация и вземане на информирани решения. Овластяването се разбира не само като институционално представителство, но и като процес на развитие на личностни, социални и дигитални компетентности, които позволяват на младите хора да действат самостоятелно, отговорно и ефективно.

Въпреки заложените приоритети и усилията на държавата, реалното участие на младите в България остава ограничено от редица структурни и културни бариери. Липсата на прозрачни и достъпни механизми за включване, недостатъчна информираност за възможностите за участие, както и ниската степен на дигитализация на младежките политики, възпрепятстват ефективното ангажиране. На този фон необходимостта от технологично опосредствани решения, които да изградят мост между младите граждани и институциите, се откроява с особена сила. Именно в тази посока се очертава потенциалът на иновативни платформи, базирани на блокчейн и изкуствен интелект, които да осигурят по-голяма прозрачност, проследимост и достъпност на процесите по участие.

В заключение може да се изведе, че независимо от наличието на стратегически приоритети и политическа воля, ефективното младежко участие в България налага необходимостта от реформи на съществуващите подходи чрез интеграция на съвременни технологии и създаване на нови форми на ангажираност, съобразени с дигиталния профил и ценностите на младото поколение.

Предложено решение: платформа с блокчейн и изкуствен интелект

Младежкото участие в България продължава да бъде поставено пред сериозни предизвикателства, свързани със структурната неефективност на традиционните механизми за включване, ниската степен на институционално доверие и ограничените възможности за реално въздействие върху обществените процеси. Независимо от съществуването на редица формални канали – младежки съвети и програми за гражданско образование – мнозина млади хора остават в периферията на публичния дебат. Това може да се дължи както на липсата на прозрачност и видимост на тези механизми, така и на тяхната непоследователност и формализация.

В отговор на тези дефицити се предлага разработване на иновативен дигитален модел на младежко участие, който да се основава на принципите на децентрализация, прозрачност и дигитална автономия. Предложената платформа следва да използва блокчейн технология за верификация и съхранение на данни за участие (напр. гласувания, предложения, инициативи), което може да осигури висока степен на доверие, сигурност и отчетност. Паралелно с това, чрез интегриран изкуствен интелект, системата може да предлага персонализирано съдържание, интелигентни препоръки и автоматизирана обратна връзка, които да улеснят навигацията на потребителя и да повишат мотивацията за активно участие.

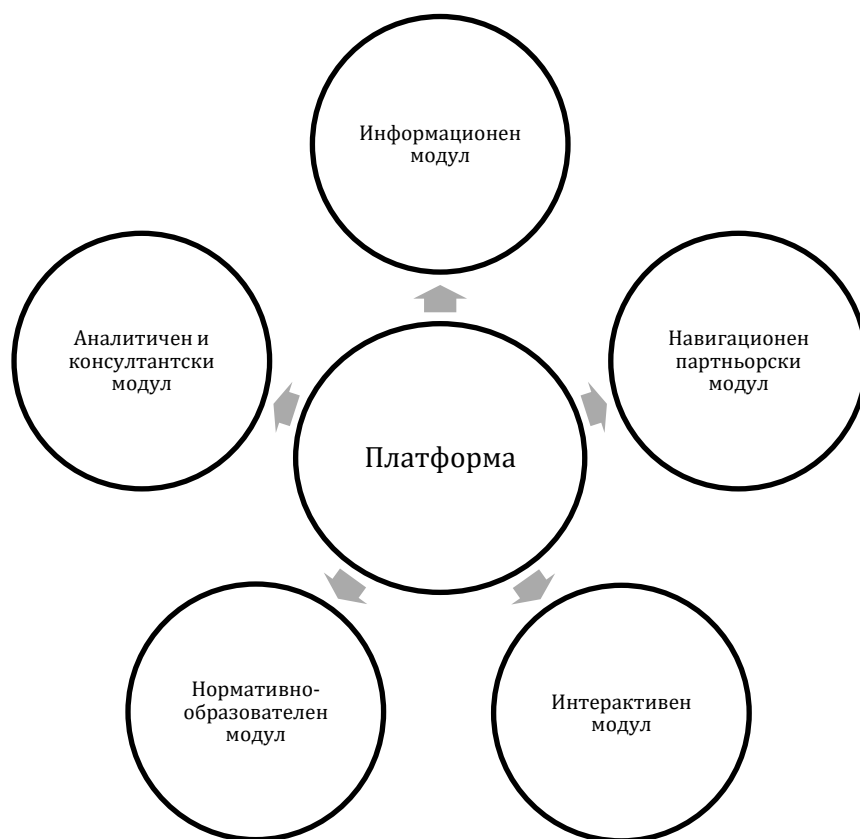
Платформата представлява отворена среда за дебат, консултации, гласуване, обучение и съвместно създаване на политики, достъпна както за млади граждани, така и за представители на институции и граждански организации. Нейната роля няма да е ограничена само до информационно осигуряване по конкретни въпроси, а е важно да включва активно посредничество в процеса на съвместно вземане на решения, като даде възможност на младите хора не просто да бъдат консултирани, а да инициират и реализират собствени идеи в публичното пространство. Тази платформа е предназначена да обслужва млади потребители, които проявяват интерес към икономическото развитие, предприемачеството, социалните иновации и участието в публичния живот, но срещат бариери поради липса на яснота, прозрачност или дигитални инструменти за ориентиране. Примерни основни функционални модули на платформата включват:

- **Информационен модул** – предоставящ актуално, достоверно и разбираемо съдържание относно състоянието на основните икономически показатели, публичните финанси, бюджетните процеси, както и други ключови аспекти на публичната политика. Данните да бъдат визуализирани и адаптирани за лесно възприемане от съответната аудитория.
- **Нормативно-образователен модул** – включващ бази данни с нормативни актове, политики и административни процедури, придружени с пояснителни текстове, обяснения на правна терминология и визуални наръчници. Целта е да се преодолее институционалната сложност и да се улесни навигацията в правната рамка.

- **Аналитичен и консултантски модул** – чрез него потребителите могат да въвеждат собствени идеи, проекти или инициативи, които се анализират от изкуствен интелект за реализируемост, потенциално въздействие и възможности за финансиране. Платформата може да извлича подходящи програми, фондове и грантове от национални, европейски и частни източници, съобразно съдържанието на предложението.
- **Навигационен партньорски модул** – използващ алгоритми за свързване на потребителите с потенциални партньори – институции, неправителствени организации, експерти или други заинтересовани страни – въз основа на тематично припокриване и териториален обхват. Този модул цели да се подпомогне осъществяването на идеите на младите, чрез свързването им с потенциални партньори.
- **Интерактивен модул** – позволяващ интуитивна комуникация с платформата чрез чатбот, гласови команди или текстово търсене. Изкуственият интелект изпълнява ролята на дигитален посредник, учител и съветник, като адаптира отговорите спрямо нивото на знание и интересите на потребителя.

Всички изброени функционалности, които може да осигури платформата са обобщени, графично представени и онагледени във Фигура 1:

Фигура 1: Примерни основни функционалности на предложената платформа

Източник: Обобщение на автора

Комбинирайки образователни, аналитични и социални функции, платформата може да служи като дигитален посредник между младите граждани и институционалната среда, стимулирайки информирано участие, самостоятелно мислене и социално ангажиране чрез технологии, които съответстват на културните и комуникационни навици на дигиталното поколение.

Предимства на технологията

Изграждането на блокчейн-базирана система, обогатена с функционалности на изкуствения интелект, има потенциала да отговори както на нуждата от по-гъвкави и модерни форми на участие, така и на стремежа за засилване на социалната отговорност и ангажираност сред младежите. Дигитално роденото поколение изисква дигитално адекватни решения – платформи, които говорят на неговия език, използват неговите инструменти и зачитат неговата автономия. Създаването на подобна инфраструктура може да допринесе не само за активизацията на младежкото участие, но и за изграждането на устойчива демократична култура в условията на бързо променяща се технологична и социална среда. Като ключови предимства на технологията могат да се опишат:

- повишаване на ефективността на публичните разходи;
- обучение на младите в реални процеси на бюджетиране;
- развие гражданската ангажираност и активност;
- подобряване на дигиталната и икономическата грамотност;
- създаване на условия за иновации и социално предприемачество.

Използването на блокчейн и изкуствен интелект в контекста на младежкото участие не представлява само технологична новост, а открива нова парадигма за взаимодействие между младите граждани и публичните институции. Тези технологии имат потенциала не само да подобрят прозрачността и отчетността, но и да осигурят по-интерактивна и ангажираща среда за участие, основана на данни,

персонализация и децентрализация. Внедряването на подобен подход може да отговори на нуждите на дигиталното поколение чрез създаване на условия за по-добра информираност, обучение чрез практика и активно сътрудничество в процесите на управление и иновации.

Предизвикателства пред платформата

Независимо от множеството предимства пред създаването на блокчейн-базирана система, обогатена с изкуствен интелект, съществуват множество предизвикателства при реализирането на платформата, които могат да представляват както технологични, така и социални и институционални. Могат да се изведат следните основни предизвикателства и бариери:

- **Технологична сложност и инфраструктура** – Разработването и поддържането на платформа, базирана на блокчейн и изкуствен интелект, изисква значителни ресурси и висока степен на техническа компетентност. Възможността за интеграция с различни институционални системи, както и гарантирането на сигурността и конфиденциалността на данните, могат да представляват основни предизвикателства.
- **Цифрово разделение** – Въпреки че мнозинството от младите хора са добре запознати с технологиите, съществуват различия в нивото на достъп до интернет и технологии, особено сред социално уязвимите групи. Това може да ограничи възможността за

пълноценно участие на всички млади хора, което поставя въпрос за равенството.

- **Ниска степен на доверие в институциите** – Младежите може да имат скептицизъм към институционализирани платформи, като се съмняват в реалната им възможност да повлияят на решенията. За да се преодолее този проблем, платформата трябва да демонстрира ефективност, прозрачност и ангажираност с младежките инициативи.
- **Правни и нормативни пречки** – Въпреки потенциала на блокчейн технологиите за осигуряване на прозрачност и сигурност, правната рамка в България може да се окаже недостатъчно развита или неадекватна за пълното внедряване на такива технологии. Възможно е да бъдат необходими промени в законодателството, за да се гарантира законовата валидност на действията, извършвани чрез платформата.
- **Потребителска ангажираност и мотивация** – Макар технологията да предлага нови възможности, важен и ключов фактор за успеха на платформата е бъде способността да задържи интереса и активността на потребителите, като същевременно им предоставя персонализирани и значими преживявания. Без постоянно обновяване на съдържанието, както и стимул за участие, младите хора може да изгубят интерес към платформата.
- **Устойчивост на модела** – След успешното стартиране и внедряване на платформата възниква въпросът за нейната дългосрочна устойчивост. Финансовото обезпечаване на поддръжката, обновлението и иновациите е ключово, като

същевременно се запазва балансът между публичното и частното участие в поддръжката на платформата.

- **Етика и защита на личните данни** – Използването на изкуствен интелект за анализ на младежки идеи и нагласи поставя въпроса за етика и конфиденциалност. Платформата трябва да съблюдава строги регулации относно защита на личните данни, като същевременно предлага адекватни механизми за анонимност и съгласие за участие.

Тези предизвикателства изискват внимателно планиране, анализ и ангажираност от страна на разработчиците, институциите и младите хора, които са основните участници в платформата. Решаването им е от съществено значение за успеха на инициативата и за постигане на желаните резултати в контекста на младежката активност и участие.

За успешното реализиране на проекта могат да се предложат следните препоръки:

- **Пилотно прилагане в община или университет** – За да се осигури безпроблемно реализиране на проекта, платформата трябва да се приложи пилотно в ограничен мащаб – например първоначално в конкретна община. По този начин се позволява да се тества платформата в реална среда и да се осигури активно участие на младите хора в процеса на вземане на решения. По този начин се подпомага да се идентифицират силните и слабите страни на платформата. На база обратната връзка за потребителския опит и ефективността на различните функции, могат да обогатят възможностите, които предоставя разработената система.

- Образователен модул към платформата – Нужно е да се включи модул, който да показва на потребителите на достъпен език, как се работи с платформата. Това е изключително важно за ефективността и постигането на желаните резултати.
- Активно включване на младежки съвети – За осигуряването на по-голяма релевантност и ефективност на платформата, е изключително важно да се включат младежките съвети и други организационни структури, които представляват интересите на младежката общност. Такъв тип сътрудничество може да предостави важна роля не само в изграждането на платформата, но и да подпомогне създаването на трайни партньорства между институции, младежки организации и гражданите.
- Създаване на дигитален граждански профил с възможност за сертифициране на участие – С цел да се мотивират младите хора да се ангажират активно може да се изгради система за създаване на дигитален граждански профил, който да проследява активността им в платформата. Този профил може да включва информация за участия в дискусии, гласувания, обучения и инициативи. Възможността за сертифициране на участието в различни граждански и образователни процеси може да послужи не само като мотивационен инструмент, но и като професионален актив, който може да бъде използван за бъдещи кариерни възможности или кандидатстване за финансиране. Тези сертификати могат да бъдат признати от институции и работодатели, които ценят активното гражданско участие и личностното развитие на младите хора.

Въпреки че в настоящата разработка са изложени основните възможности, предизвикателства и препоръки, следва да се отбележи, че тези аспекти не обхващат всички възможни сценарии, които могат да възникнат по време на процесите на разработване и реализация на платформата. Технологичната и социалната динамика, както и непрекъснатото развитие на политическите и икономическите условия, могат да доведат до нови предизвикателства и възможности, които не са били предвидени в този момент. Всеки етап от разработката може да постави нови изисквания за адаптация и иновации, както в контекста на технологиите, така и в сферата на взаимодействието с младежките потребители и институции.

Предложените в настоящата разработка решения и препоръки създават рамка, върху която може да се изградят по-задълбочени стратегии, съобразени с конкретните обстоятелства, които се появяват в хода на реализацията на платформата. Въпреки че авторът се стреми да покрие основните аспекти, свързани с внедряването и функционирането на платформата, не трябва да се пренебрегват потенциалните неизследвани предизвикателства и нововъзникващи нужди. Следователно, успешното реализиране на проекта изисква гъвкавост и адаптивност в подхода, готовност за иновации и постоянно обновяване на подходите, съобразени с динамиката на реалния свят.

Заключение

Младите хора в България често остават пасивни участници в обществения живот, като рядко се включват активно в процесите на вземане на решения, независимо от своя дигитален потенциал и образователен капацитет. В настоящата разработка се предлага платформа за младежко участие, базирана на блокчейн технологията и изкуствен интелект. Системата представлява съвременен инструмент за активизиране на младите хора в социалните и икономическите процеси. Чрез интегриране на технологии за децентрализация, прозрачност и сигурност, платформата има потенциала да предостави нови възможности за обучение, участие в публични дискусии и вземане на решения, като по този начин допринася за развитие на гражданската ангажираност и социалната отговорност на младото поколение. Създаването на такъв дигитален инструмент може да предостави на младежите не само знания и възможности за участие, но и реална платформа за взаимодействие с институциите.

Независимо от високия потенциал на платформата, успешната ѝ реализация силно зависи от преодоляването на редица предизвикателства, като технологични бариери, различия в достъпа до ресурси и необходимостта от институционална подкрепа. Постигането на дългосрочен успех изисква активното включване на младежки съвети, публични и частни институции, както и продължителна работа за адаптиране на платформата към променящите се условия. Тези фактори

определят не само ефективността на платформата, но и нейното значение за бъдещето на младежкото участие в България и извън нея.

Библиография:

1. Министерство на младежта и спорта. (2023). *Национална стратегия за младежта 2021–2030 г.* София: Министерство на младежта и спорта. Достъпно на: <https://nism.bg/bg/documents/nacionalni/bgstrategii?catid%5B0%5D=45&view=frontlist> [Последен достъп: 8 май 2025 г.]
2. UNICEF България. (н.д.). *Детско и младежко участие.* Достъпно на: <https://www.unicef.org/bulgaria/детско-и-младежко-участие> [Последен достъп: 7 май 2025 г.]
3. Alpha Research. (2023). Bulgaria poll finds deepening crisis of trust in institutions, political leaders, and parties. София. Достъпно на: <https://sofiaglobe.com/2023/12/05/bulgaria-poll-finds-deepening-crisis-of-trust-in-institutions-political-leaders-and-parties> [Последен достъп: 8 май 2025 г.]
4. ВТА. (2024). Around 45% of Bulgarian youths voted in EP elections. България. Достъпно на: <https://www.bta.bg/en/news/bulgaria/708566-around-45-of-bulgarian-youths-voted-in-ep-elections> [Последен достъп: 8 май 2025 г.]
5. Committee for Open Democracy. (2024). Bulgarian election plagued by low turnout. Достъпно на: <https://www.committeeforopendemocracy.org/post/bulgarian-election-plagued-by-low-turnout> [Последен достъп: 8 май 2025 г.]
6. B. Zahariev & I. Yordanov. (2023). Youth engagement and participation in Bulgaria. Достъпно на: https://osis.bg/wp-content/uploads/2023/12/Youth_engagement_en.pdf [Последен достъп: 8 май 2025 г.]

Данни за автора:

Михаела Теодорова Тодорова

Варна, Петър Райчев 36 ж, 155 п.к. 9010

Телефон: 0879893744

E-mail: Mihaela_todorova@ue-varna.bg

Икономически университет – Варна,

Катедра: Обща икономическа теория

Докторант в док. програма: Политическа икономия,

Форма на обучение: редовна